



# **Libala Mpe Koboma libala**

Randolph Dunn, oyo azali na mbongo mingi  
Ebongolamaki na sanza ya zomi na moko 2023

# Libala mpe koboma libala

## Libala

Nzambe akelaki moto mpe akokisaki bamposa na ye ya nzoto na kotiaka ye na Elanga ya Edene. Na nsima, akelaki moninga <sup>1</sup> mpo “ezalaki malamuru te mpo na moto kozala ye moko” (Genese 2:18). Nkolo Nzambe abongoli mwasi mokuwa ya mokongo oyo alongolaki epai ya mobali, mpe amemaki ye epai ya mobali. Mobali yango alobaki ete: “Oyo ezali sikoyo mokuwa ya mikuwa na ngai, mpe mosuni ya mosuni na ngai; bakobenga ye Mwasi, mpamba te abimisamaki na Mobali.”

Adama apesamaki moninga “moto akotika tata na ye mpe mama na ye mpe akosimba makasi, akosangana, na mwasi na ye mpe bakozala mosuni moko (libala). Libala ezali kondimana ya bomoko, mpe bosembo moko na moko komitia pembeni ntango azali koluka oyo eleki malamuru mpo na mosusu.

“Mpo na ntina oyo, mobali akotika tata na ye mpe mama na ye, mpe akosangana (cleave, KJV) [kokangama, kokangama, kokoma esika moko ] na mwasi na ye, mpe bakokoma mosuni moko.” (Ebandeli 2:22-25 NASU)

Libala kati na Baebele, lokola epai ya bato mingi ya Orient, ezalaki mingimingi kondimana oyo epesamaki na mibeko na esika ya bolingo to bolingo (International Standard Bible Encyclopaedia). Ntango koboma libala ezalaki kopanzana ya libala na mibeko (Nelson’s Illustrated Bible Dictionary).

Bayuda, nsima ya Bokangami, basengelaki kobengana basi ya bapaya oyo babalanaki na bokeseni na mibeko. (Ezela 10:11-19) (Dikisionere ya Biblia ya Easton)

"Soki azwi mwasi mosusu [lokola mwasi na ye ], akoki kokitisa ye [mwasi mosusu ] bilei te, bilamba na ye, to makoki na ye ya libala te. "Soki akosala makambo misato oyo mpo na ye te, boye akobima mpamba, kozanga kofuta mbongo. (Kobima 21:10-11 NASU)

“Mpo ete ye (Tamar) amonaki ete Sela akoli, mpe bapesaki ye na libala te. Ntango Yuda amonaki ye, akanisaki ete azali mwasi ya ndumba, mpo azipaki elongi na ye. Abalukaki epai na ye pembeni ya nzela mpe alobaki ete: ‘Yaka, tiká nakota na kati na yo, mpo ayebaki te ete azali bokilo na ye ya mwasi.’ ... ‘Azwaki zemi na nzela na ye. Bongo atelemaki mpe akendaki, mpe alongolaki elamba na ye alataki bilamba ya bokufeli-mobali na ye.’” (Genese 38:14-16; 18-19 ESV) Yakobo akanisaki ete azali mwasi ya ndumba, mwasi ya ndumba, kasi mwasi te.

"Ozipi etumbelo ya Nkolo na mpisoli, na kolela mpe na kolela mpo ete azali lisusu kotala likabo te to azali kondima yango na boboto uta na loboko na yo. Kasi ozali koloba ete: "Mpo na nini azali kosala yango te?"<sup>2</sup> (Mal 2:13-15 ESV) Abukaki kondimana na ye na mwasi na ye.

Lokola ntango elekaki ntango na nse ya Boyokani<sup>2</sup>. Ezali na ntina mingi Nzambe asalaki na nzela ya Moizemakambo ndenge na ndenge ezalaki kati na tata lokola mokonzi ya ndako mpe bokonzi/bokonzi na ye likoló na mwasi mpe bana na ye.

- a. Tango mwasi abala atikaka contrôle ya tata na ye.
- b. Mobali azalaki na contrôle total ya muasi - Loi ya mobali.

---

<sup>1</sup>Mosungi ya moto – `ezer – OT# ya Strong (kosalisa kokutana – KJV; moninga na ye – YLT)

<sup>2</sup>Ba commentaires na kati ya parenthèses, na kati ya ba parenthèses ezali ba auteurs.

<sup>2</sup>Boyokani OT beriyth - 2) liyokani - makuli ya bonzambe na bilembo to bilaka. (Lexique ya Greke ya Thayer mpe Lexicon ya Liebele ya Brown Driver & Briggs)

- c. Kosangisa nzoto na libanda ya libala ezali pite.
- d. Mobali akoki kotinda (kotia) mwasi na ye mosika kozanga mokanda ya koboma libala na bongo kokokisa mikumba na ye ya libala te.
- e. Mobali akoki koboma libala na mwasi na ye na kopesa ye “mokanda ya koboma libala”.
- f. Mokanda ya koboma libala ebukaka kondimana ya libala, na bongo babalani lisusu te.
- g. Mwasi azali na makoki mingi te soki ezali – akoki koboma libala na mobali na ye te.
- h. Mwasi oyo batikaki ye mpe azangi mokanda ya koboma libala azali kaka na libala na ndenge ya mibeko
- i. Mwasi oyo abomi libala akoki kobala mosusu kozanga ete azala ekobo
- j. Libala epanzani na liwa mpe esukisa mobeko ya mobali
- k. Basi bakufelá mibali bazali na bonsomi ya kokota na kondimana ya sika ya libala.

### Ntina ya libala<sup>3</sup>

- Paulos na 1 Bakolinti 7 alobeli bato oyo babalani te na molongo 1 "Ezali malamumu moto asimba te."<sup>4</sup>mwasi" mpe na molongo 2 “Kasi mpo na komekama ya kosangisa nzoto na pite, mobali na moto asengeli kozala na mwasi na ye mpe mwasi na mobali mobali na ye” (RSV).
- “Na kotalela mpasi oyo ezali lelo ezali malamumu mpo na moto atikala ndenge azali. Okangami<sup>5</sup> na mwasi? Koluka te kozala na bonsomi.
- Ozali na bonsomi<sup>6</sup>(loosed ASV, KJV) [lisusu na ezalela ya libala te ] uta na mwasi? Koluka mwasi te. Kasi soki obali, osali lisumu te, mpe soki mwasi oyo abalani, asali lisumu te” (1 Bakolinti 7:26-28a ESV).
- “Nzokande, mpo na kokima pite, mobali na moto azala na mwasi na ye, mpe mwasi na mobali azala na mobali na ye (1 Kol. 7:1-2 KJV).
- “Epai ya babalani te 6 mpe na basi oyo bakufelá mibali<sup>7</sup>Nalobi ete ezali malamumu mpo na bango kotikala minzamba lokola ngai. Kasi soki bakoki te komipekisa (na bamposa na bango ya kosangisa nzoto), basengeli kobala. Mpo ete ezali malamumu kobala na esika ya kozika na mposa makasi” (1 Bakolinti 7:8-9 ESV).
- “Tika libala ekumisama na bato banso, mpe mbeto ya libala ezala na mbindo te, mpo Nzambe akosambisa bato ya pite (ba pite - NASU) mpe bakobo”<sup>8</sup> (Baebele 13:4-5 ESV).
  - Nzambe na mokano na ye na mosala ya bozalisi alobaki ete ezali malamumu te mpo na moto kozala ye moko mpe ete azali na mposa ya moninga oyo abongi, moninga na ye, mosungi na ye, mwasi. Na boye Asangisaki mobali mpe mwasi elongo na boyokani ya boyokani tobengi libala mpo na kokokisa bamposa na bango ya mosuni ya boninga mpe mposa ya kosangisa nzoto. Yango wana libala ezali na lokumu mpe lisumu te.
  - Ezali lisumu kolanda mposa ya kosangisa nzoto na libanda ya libala na kosangisaka nzoto (pite) ya lolenge nyonso.
  - Esengeli te kobala soki bakoki kopekisa bamposa ya kosangisa nzoto; na ndakisa, Paulo.
  - Bato oyo babalá ata mokolo moko te, oyo babomi libala mpe bakufelá mibali bazalaka na mposa ya kosangisa nzoto. Bapesi bango toli ete bábala soki bazali na likoki te ya kopekisa bamposa na bango ya kosangisa nzoto.

### Boyokani ya libala 2

<sup>3</sup> Abalá, gä-mos (ya mobali to mwasi); Ba ä'-gämos oyo babalani te - .- .te - ä'.

<sup>4</sup>Hápteshai –kosangisa nzoto, kofanda elongo, (ya Thayer) kobala – NIV, ISV; kokangisa yo moko na –Strong’s)

<sup>5</sup>Bokangami, deo – kokangisa, kokanga, [ndakisa, na boyokani ya boyokani ya libala –rd].

<sup>6</sup>Bonsomi to ya kokangama, lúsin – divorcé Thayer’s; oyo efungolami ASV, KJV

<sup>7</sup>Azali na libala te(ä'gämos) (elingi koloba, abalaki to babomi libala ata moke te) mpe basi oyo bakufelá mibali emonani ete bazali na makambo nyonso - mokóló nyonso oyo azali na mwasi to mobali te.

<sup>8</sup>Etamboli ya mbindo ya kosangisa nzoto mpe ekobo ezali maloba oyo ekokani te [kosangisa nzoto na mbindo, .ba pornos ya ba pornos– bizaleli mabe ; pite, losambo ya bikeko; kozanga peto; pite; kosangisa nzoto nyonso oyo epekisami] [ekobo, moichos – Kobuka boyokani na [kosangisa nzoto na moto mosusu oyo azali molongani na bango te to na nzela mosusu; na ndakisa, kokokisa mikumba ya libala te.

Malaki alobaki ete azali mwasi na yo na kondimana” (2:14).

- Boyokani ezali boyokani ya bokangami oyo etongami likolo ya bondimi mpe bondimi moko na mosusu mpe kokumisa moko na mosusu. Misala oyo ekeseni na maloba ya kondimana ebukaka yango na kobebisaka bondimi mpe bondimi.
- Nzambe akota na mayokani ebele na moto oyo esengaki moto azala sembo epai na Ye [kosambela banzambe mosusu te ]. Babukaki ntango nyonso mayokani oyo elongo na Ye, kasi alimbisaki bango ntango nyonso ntango bayambolaki mpe bazongaki epai na Ye – basalaki u-turn na bomoi na bango.
- Nzambe ayinaka lisumu ya koboma libala, kobuka boyokani, oyo ezali ekobo.
- Ntango nyonso oyo moto abuki to apanzi moko ya mayokani na ye ezali lisumu. Yango wana, kobuka kondimana ya libala ezali lisumu.

Ezali na maloba zomi na nsambo oyo elobeli ekobo na Yilimia, Hose mpe Ezekiele zomi na minei kati na yango etali Yisalaele mpe Yuda kobuka kondimana na bango na Nzambe na bomoi ya molimo. Ekobo ezali kobuka kondimana mbala mosusu mingi lokola euti na kosangisa nzoto na moto oyo azali molongani na yo te na bomoi ya nzoto. abuki kondimana ya libala. Yango wana, kondimana ebukamaka na ekobo.

### **Mibeko ya mobali**

- “Boyebi te, bandeko —mpo nazali koloba na bato oyo bayebi Mibeko —ete Mibeko ekoki kofina maloba na yango [ezali kokangama – ESV; ezali na bokonzi-ASV; kontra ya mibeko] likoló na moto kaka ntango nyonso oyo azali na bomoi? Mpo mwasi oyo abalá akangami na Mibeko epai ya mobali na ye ntango azali na bomoi, kasi soki mobali na ye akufi, abimisami na Mibeko oyo etali mobali na ye” (Baloma 7:1, 2 - ISV).
- NASB etangi -- "-- abimisami na mobeko oyo etali mobali." Na maloba ya solo mingi, makomi ya Greke elobi -- "-- uta na mobeko ya mobali/mobali." Na likambo oyo mpe, moto amoni lolenge ya bokonzi mpe nkolo ya mobimba oyo mobali yango apesamaki likoló na mwasi na nzela ya mibeko mpe mimeseno ya ndenge wana. Ezalaki mobeko oyo, mpo na koloba solo, ezalaki kolinga mobali na esika ya kolinga mwasi. Bokeseni ya ndenge wana ezalaki mbala mingi komonana na mimeseno ya kala, ya kala mingi. "Mobeko ya mobali" oyo epesaki bongo nzela na bokonzi ya mobali mpe "nkolo" na pene na makambo nyonso ya boyokani ya libala.

"Ezali na ntina mpo na biso kososola likambo oyo Paulo azali kopesa ntina mingi na eteni oyo. Paulo azali "kotia mobeko" te na oyo etali libala, koboma libala, mpe kobala lisusu; kasi, azali kolakisa, na bato oyo bayebi malamumimeseno na bango moko ya mibeko, ete na nse ya climat juridique oyo ezalaki mingi mobali azalaki na lolenge moko ya "nkolo ya mibeko" likolo ya mwasi na ye. Mwasi azalaki na nse ya "mobeko ya mobali" -- akangamaki na ye, mpe akokaki te na ye moko kosala ete bábimisa ye na mibeko to oyo endimami na bato soki mobali na ye alingaki te kobimisa ye, boye nzela bobele moko oyo akoki kosala na mibeko ezalaki ya kozela liwa na ye.”<sup>9</sup>

- Ezala mibeko ya Loma to ya Bayuda ezali kosalelama te lelo oyo. Nzokande, ezali kaka lisumu kobuka mayokani. Mayokani ya libala oyo ebukani ekoki kozongisama na boyamboli mpe bolimbisi.

### **Koboma libala to Kotiva mosika**

- “Kasi yo Ee nganganzambe -- 8 obangwaki na nzela mpe na mateya na yo obeti bato mingi libaku, obuki kondimana na Levi,” elobi Nkolo Mozwi-ya-Nguya-Nyonso. -- 11 Yuda abuki

---

<sup>9</sup> BA REFLECTIONS na AI Maxey, oyo azali na mbula 19 Nimeru #106

kondima<sup>10</sup>likambo moko ya nsɔni esalemi na Yisalaele mpe na Yelusaleme: Yuda asili kobebisa esika mosantu oyo Nkolo alingaka, na kobala mwana mwasi ya nzambe mopaya<sup>11</sup>-- 13 Likambo mosusu osalaka: Otondisi etumbelo ya Nkolo na mai ya miso. Ozali kolela mpe kolela mpo azali lisusu kotya likebi te na makabo na yo to andimaka yango na esengo na maboko na yo. 14 Otuni: "Mpo na nini?" Ezali mpo ete Nkolo azali kosala lokola motatoli kati na yo mpe mwasi ya bolenge na yo, mpo ete obuki kondima 10 (bokosi – YLT) epai na ye, atako azali molongani na yo [moninga (ASV, ESV), mwasi ya kondimana ya libala na yo. -- 16 Mpo Nkolo Nzambe ya Yisalaele alobi Ete ayinaka koboma libala<sup>12</sup>( Malaki 2:8, 11, 13-14, 16 NM).

- Malaki azali liboso kolobela bobukani ya boyokani kati na Nzambe na Yisalaele oyo abengaki likambo ya nsɔni. Boyokani yango ebukanaki mpo ete mibali ya Yisalaele babalaki basi ya bapaya oyo bazalaki kosambela bikeko oyo Nzambe apekisi mpenza na kondimana na bango na Yisalaele.
- Na nsima, akomaki na ntina na mibali oyo bakokisi te mikumba na bango na nsé ya kondimana ya libala na kotindáká mwasi na ye mosika.<sup>13</sup>Emonani ete atindaki ye kozanga kopesa ye mokanda ya koboma libala lokola Malaki asalelaki liloba ya Liebele Shalach (kotinda mosika) na esika ya kosalela yangokrythuwth oyo ezali na kati(certificat yakoboma libala). Na bongo, atalelami lokola asalelaki ye na bokosi na kotikaka ye nzela moko te ya kosunga ye na nzoto to kokokisa bamposa na ye ya kosangisa nzoto na kozangaka likoki ya kobala na mibeko. Verse 16 elobi ete ayinaka ye mpe abombi motema mabe mpe kozanga bosembo na ye. Yango wana, atindaki ye na makasi afanda (kofanda) na mobali oyo abalaki na ye te na ndenge wana abukaki boyokani na ye ya libala ya mobali oyo atindaki ye mosika mpo na kozala na bilei, bilamba mpe esika ya kofanda ata soki intimité sexuelle ezalaki te oyo ekozala tembe.
- “Boyoki ete elobamaki (frazé oyo ezali kolakisa mateya ya rabi na esika ya kokoma makomi), ‘Osengeli kosala ekobo te ( .moicheúseis – “ Ezali ndenge moko na .elakisi moto "oyo azali kosangisa nzoto na ndenge oyo eyokani te na mibeko na molongani ya mosusu”).' Kasi nalobi na bino, moto nyonso oyo azali kotala mwasi na miso na ye na mposa makasi (epithumeésai - kolula to mposa ya kosangisa nzoto) mpo na ye asilá kosala ekobo (e-moicheusen) na motema na ye.” (Mat. 5:27-8 ISV).
- Oyo akobwaka mosika (apolúsee na likambo yango)<sup>17</sup> mwasi na ye (fidèle ), apesa ye mokanda ya koboma libala(apolúseeon- - mokanda oyo amonisaki ete azalaki sembo te): Kasi nalobi na bino, Ete moto nyonso oyo akolongola (apolúoon - kozanga mokanda ya koboma libala) mwasi na ye, longola se mpo na ntina ya pite (porneías-kosangisa nzoto na ndenge ya mabe), akosala<sup>14</sup> ye (akotia ye na ezalela ya kobika) asala ekobo (moicheúseis – kosangisa nzoto na moto mosusu longola se mobali na ye oyo azali naino libala). ( Mat. 5 31-32 )
- Yesu azali kopesa likanisi makasi na Mat. 5:32 mpe Mat. 19:9 ete mibali bazalaki kotika basi na bango mpo na bantina mosusu longola semoicheúsei oyo ezali na kati, (kosangisa nzoto na moto mosusu oyo azali mobali na bango te)bobebe mpo na bokasi ya mitema na bango, mpo na bantina mingimingi ya mosuni. Kasi mpo na kozipa bomoto na bango ya mosuni mpe ezaleli ya mpasi mpo na kosepelisa bango, bapesaki te mokanda ya koboma libala (kozanga mokanda ya bondimi elimboli kozanga bosembo to mokóló) oyo esalaki ete mwasi yango ná mobali na ye ya sika básala ekobo (lokola azalaki naino na libala na mobali oyo apesaki mokanda ya koboma libala te). Mwasi yango “atikalaki” kaka libala te. Na eleko wana ya ntango na lisolo ya Bayuda, Torah

<sup>10</sup> Kondima oyo ebukani, [bazali na kondima te – ESV, RSV; basalaki na bokosi – NKJ, YLT] - .bagad na likambo yango– kozanga kondima, kosala na kobombana, kopunza, kosala na bokosi, kozanga bosembo (Thayer); basalaki na bokosi, na bokosi na boyokani ya libala, na makambo ya biloko to lotomo, na mayokani, na maloba mpe na etamboli ya bato banso. ( Brown-Mokumbi-Briggs)

<sup>11</sup> Kobala bana basi ya banzambe ya bapaya ezalaki contre accord na bango na Nzambe donc ekobo ya molimo (kobuka accord na Nzambe).

<sup>12</sup> Shalach (Ebre #7971 ebongolami lokola koboma libala – RSV, ESV, NIV - kotinda mosika - ASV, KJV, YLT) abwakaki libanda, atika, atika, atika kolongwa, afungola (Strong’s). Kasi, keriythuwth OT:3748 ezali liloba ya Liebele mpo na koboma libala (Brown, Driver, Biggs). Moto akoki kotinda mwasi na ye kozanga mokanda ya koboma libala, kosala na bokosi, Malaki.

<sup>13</sup> “ .Soki azwi mwasi mosusu mpo na ye moko, akoki te koboya liboso bilei na ye, bilamba na ye, to lotomo na ye ya libala” Exode 21:10-11 ).

endimaki te lotomo ya mwasi ya kobanda koboma libala. Na yango, basi ya tango oyo ya mabe bazalaki kotikala na limbo juridique, elingi koloba libanda ya ndako mpe ndako, kasi bonsomi te ya kobala mobali mosusu lokola azalaki naino na contrat ya libala ya mibeko.<sup>15</sup>

- Kobwaka mwasi ya pite kozanga mokanda ya koboma libala ekoki te “kotinda” ye azala ekobo mpo ete asilaki ekobo lokola abukaki kondimana ya libala na kosangisaka nzoto na moto oyo azali mobali na ye te.
- Moto asalaka na bokosi 10 na kotiaka mwasi ya sembo oyo azali na mokanda ya koboma libala te kotikaka ye na bobola kozanga bilei to esika ya kofanda mpe na mibeko akoki kobala te oyo esalaka ete asala ekobo na kofanda esika moko uta azali naino na libala.
- Ezali na maloba mibale oyo ebongolami lokola “kotinda to kotika” mwasi oyo azali na mokanda ya koboma libala to te.<sup>14</sup> Kozanga mokanda ya koboma libala, mwasi oyo atindamaki azalaki kaka na libala mpe azalaki na matomba ya libala te lokola bilei, bilamba, esika ya kofanda to lotomo ya libala. Ba moyens na ye ya kobika ezalaki bobele kindumba to kofanda esika moko bango mibale etalelami lokola pite. Mobali yango asalaki ekobo na ndenge abukaki kondimana ya libala na ye na mwasi na ye ya sembo. Basi na tango ya Kondimana ya Sika bazalaki na position juridique te mpo na kobanda action ya boye atako bakokaki kosundola mibali na bango.
- Ezali mpe na maloba mibale moko ya Liebele mpe moko ya Greke oyo elimboli mokanda ya koboma libala.<sup>15</sup>Na mokanda ya koboma libala, mwasi oyo batikaki ye azalaki na bonsomi na mibeko ya kobala mosusu mpo abalaki lisusu mobali na ye ya kala te.

- “Mpe Bafalisai bapusanaki epai na ye mpe bamekaki ye na kotuna ye ete: ‘Ezali na nzela ya koboma libala 17 mwasi na ye mpo na likambo moko boye?’ -- Alobaki na bango ete: ‘Mpo na motema makasi na bino, Moize apesaki bino nzela ya koboma libala 17 basi na bino, kasi banda ebandeli ezalaki bongo te, Mpe nalobi na bino ete: moto nyonso oyo abomi libala 17 mwasi na ye, longola kaka mpo na pite.’<sup>16</sup>mpe abala mosusu, [a]sali ekobo” (Matié 19:3; 8, 9 - ESV).
- “Oyo abomi libala 17 mwasi na ye mpe abala mosusu<sup>17</sup>asali ekobo na ye, mpe soki abomi libala 17 mobali na ye<sup>18</sup>mpe abala mosusu, asali ekobo” (Marko 10:11-12 – ESV).
- «Moto nyonso oyo abomi libala 17 mwasi na ye mpe abala mosusu asalaka ekobo, mpe oyo abala mwasi oyo abomi libala 17 na mobali na ye asalaka ekobo» (Luka 16:18 - ESV).
- “To boyebi te, bandeko — mpo nazali koloba na baoyo bayebi mobeko ete mobeko ezali kokangisa [libala ezalaki boyokani ya mibeko ] na moto bobele ntango nyonso oyo azali na bomoi?Na yango, bakobenga ye ekobo soki afandi na mobali mosusu ntango mobali na ye azali na bomoi. Kasi soki mobali na ye akufi, azali na bonsomi na mobeko yango, .<sup>19</sup>mpe soki abalaki mobali mosusu, azali ekobo te.” (Baloma 7:1-3 ESV).
  - Momekano oyo bato ya mayele na makambo ya mangomba bazalaki koluka kokokisa ezalaki ya kotinda Yesu apona kati na bandimbola mibale; a) koboma libala (kotia mosika) mpo na ntina nyonso oyo moto alingi, b) kopekisa koboma libala mpo na ntina nyonso. Kasi oyo ezalaki kaka ba options oyo ezalaki te yango wana Yesu akundwelaki bango que na libala bazalaki na bomoko lokola moko. Na eyano na Moize kopesa nzela na kopesa mokanda ya koboma libala, Yesu alobi ete ezalaki motema makasi na bango, kosala na bokosi. Ntango azalaki naino na libala na ye

---

<sup>14</sup>Maloba ya Liebele mpe ya Greke mpo na kozanga mokanda ya koboma libala ezali shalach (OT# 7971 ya Liebele- Strong) mpe apoluo (NT# 630 ya Greke- Strong) oyo elimboli kotinda to kotia mosika.

<sup>15</sup>Maloba ya Liebele mpe ya Greke mpo na koboma libala na mokanda ya koboma libala ezali keriythuwth (ya Liebele – OT#3748 ya Strong) mpe lipengwi (NT ya Greke Strong # 647).

<sup>16</sup> Baoyo bazalaki kosangisa nzoto na molongani ya mosusu basengelaki kobomama Levitike 20:10

<sup>17</sup>Emonani ete yango elimboli ete moto abomaka libala mpo na kobala moto oyo asepelisaka ye mingi

<sup>18</sup>Basi ya Bagreke mpe ya Baloma bakokaki kotika mibali na bango kasi ezalaki bongo te mpo na Bayuda, (Vines) .

<sup>19</sup>Mibeko - mobeko ya Moize mpe mbala mosusu mibeko ya Leta ya Loma

lokola mokanda to mokanda ya koboma libala te, mobali yango atindaki ye kozanga kopesa ye bilei, bilamba, esika ya kofanda to lotomo na ye ya libala ndenge Exode 21:10-11 esengi. Misala na ye ya bokosi etikalaki ye na bobola esalaki ete amisala kindumba to azala elongo mpo na kobika. Yango wana, Nzambe apesaki nzela na Moize apesa mitindo, apesa mitindo, apesa nzela to asenga ete bápesa ye mokanda ya koboma libala ntango azali kotika mwasi.

### **Azali na libala te**

- Na baoyo babalani te mpe na basi oyo bakufelá mibali, nalobi ete ezali malamumu mpo na bango kotikala minzamba lokola ngai. Kasi soki bakoki komipekisa te, basengeli kobala. Mpo ezali malamumu kobala na esika ya kozika na mposa makasi. (1 Bakolinti 7:8-9 ESV)
- “Sikoyo mpo na makambo oyo okomaki: Ezali malamumu mpo na mobali abala te (simba KJV).<sup>20</sup> Kasi lokola pite ezali mingi, mobali na moto asengeli kozala na mwasi na ye, mpe mwasi na mobali na ye. Mobali asengeli kokokisa mokumba na ye ya libala 14 epai ya mwasi na ye, mpe ndenge moko mpe mwasi epai ya mobali na ye. Nzoto ya mwasi ezali ya ye moko te kasi ezali mpe ya mobali na ye. Ndenge moko mpe, nzoto ya mobali ezali ya ye moko te kasi ezali mpe ya mwasi na ye. Bozanga moko na mosusu te longola se na boyokani mpe mpo na mwa ntango, mpo ete bomipesa na losambo. Na nsima, bóyangana lisusu mpo Satana ameka bino te mpo bozangi komipekisa. Nalobi boye lokola concession, kasi lokola commande te. Nalingaki ete mibali nyonso bázala lokola ngai. Kasi moto na moto azali na likabo na ye oyo euti na Nzambe; moko azali na likabo oyo, mosusu azali na yango” (1 Bakolinti 7:1- 7 NM).
  - Koboya mikumba ya kondimana ya libala emonani lokola kokokisa bamposa ya kosangisa nzoto te. Akoki mpe te koboya mikumba na ye mosusu ya libala (bilei, bilamba, esika ya kofanda mpe boninga ya penepene) kozanga kobuka kondimana ya libala.

### **Basi oyo bakufelá mibali**

- Na baoyo babalani te mpe na basi oyo bakufelá mibali, nalobi ete ezali malamumu mpo na bango kotikala minzamba lokola ngai. Kasi soki bakoki komipekisa te, basengeli kobala. Mpo ezali malamumu kobala na esika ya kozika na mposa makasi. ... Mwasi akangami na mobali na ye ntango nyonso oyo azali na bomoi. Kasi soki mobali na ye akufi, azali na bonsomi ya kobala na oyo alingi, kaka na Nkolo. Nzokande na makanisi na ngai azali na esengo mingi soki atikali ndenge azali. Mpe nakanisi ete ngai mpe nazali na Molimo ya Nzambe. (1 Kol 7:8-9; 39-40 ESV)
  - Basi baklisto oyo bakufá mpe mibali bakufá basengeli kobala baklisto mosusu mpo na kosalisa bango bázala na bomoi ya sembo oyo esepelisaka Nzambe.

### **Baoyo Bakabwani**

- “Na babalani [na Klisto ] napesi mokumba oyo (ngai te, kasi Nkolo): mwasi asengeli kokabwana te<sup>21</sup> na mobali na ye, mpe mobali asengeli koboma libala te<sup>22</sup> mwasi na ye” (1 Bakolinti 7:10-11 ESV).
  - Basi bakokaki koboma libala te, kasi ye mpe mobali na ye bakokaki kolongwa to kosundola. Ntango bolongwi wana esalemaki basi mpe mibali baklisto basengelaki kotikala kobala te to koyokana.

### **Mobalani oyo azali kondima te**

- “Na basusu nalobi (ngai, Nkolo te) ete soki ndeko mobali moko azali na mwasi oyo azali mondimi te, mpe mwasi andimi kofanda elongo na ye, asengeli koboma libala te<sup>23</sup> ye. Soki mwasi moko azali na

---

<sup>20</sup>Kosimba - boyokani ya kosangisa nzoto- ESV; touch-NKJV & YLT (Haptoo ya grec – mpo na komikangisa na yango)

<sup>21</sup> Kokabwana (chooristheénai –NT#5563 ya Strong) -kotika, kolongwa, kotika, kotika.

<sup>22</sup> Afiénai Strong's NT#:863 - kosala soumission ekende mosika to kolongwa: tinda mosika YLT

<sup>23</sup>aphiemi – Ya makasi # 863 -tinda mosika; liloba ya Greke te mpo na koboma libala

mobali oyo azali mondimi te, mpe andimi kofanda na ye, asengeli koboma libala na ye 25 te” (1 Bakolinti 7:12-13 ESV).

## Fiancée

- “Sikoyo mpo na ba fiancés (ba ngondo ASV), nazali na etinda moko te uta na Nkolo, kasi nazali kopesa esambiselo na ngai lokola moto oyo na motema mawa ya Nkolo azali na bondimi. Nakanisi ete na kotalaka mpasi ya lelo ezali malamumu mpo na moto kotikala lokola azali. Okangami<sup>24</sup> na mwasi? Koluka te kozala na bonsomi.<sup>25</sup> Ozali na bonsomi<sup>26</sup> uta na mwasi<sup>27</sup>? Koluka mwasi te. Kasi soki obali, osali lisumu te, mpe soki mwasi oyo abalani (na kondimana ya libala kasi abalaki te) abalaki, asali lisumu te. Nzokande baoyo bakobala bakozala na mikakatano ya mokili, mpe nalingaki kobikisa bino yango. Oyo nde nalingi koloba, bandeko: tango oyo etiamaki ekoli mokuse mingi. Kobanda sikoyo, tika baoyo bazali na basi bazala na bomoi lokola nde bazali na yango te, mpe baoyo bazali kolela lokola nde bazali kolela te, mpe baoyo bazali kosepela lokola nde bazali kosepela te, mpe baoyo bazali kosomba lokola nde bazali na biloko te, mpe baoyo bazali kosala na mokili lokola nde bazali na boyokani na yango te. Mpo lolenge ya mokili oyo ezali koleka.” (1 Bakolinti 7:25-31 ESV)

**Fiançailles commentaire:** Na mimeseno ya Bayuda moto azali fiancée nsima ya mobali ya libala kopesa mwasi to libota na ye dote oyo emonisi ete azalaki na likoki ya kokokisa bamposa na ye. Contrat ya libala ebongisamaki, bazalaki sikoyo kotalela bango lokola mobali na mwasi kasi bazalaki kofanda esika moko te. Mobali abandi kobongisa esika mpo na kofanda. Tango asilisi akeyi komema mwasi na ye na molulu ya libala sima na yango bavandi esika moko.

➤ Okoki kokima mitungisi na minyoko oyo ezali koya, na kobala te.

- “Nalingi ete ozala na mitungisi te. Mobali oyo abalani te azali komitungisa mpo na makambo ya Nkolo, ndenge nini akoki kosepelisa Nkolo. Kasi mobali oyo abalá azali komitungisa mpo na makambo ya mokili, ndenge nini akoki kosepelisa mwasi na ye, mpe matomba na ye ekabwani. Mpe mwasi oyo abalá te to oyo azali fiancée azali komitungisa mpo na makambo ya Nkolo, ndenge ya kozala mosantu na nzoto mpe na molimo makambo, ndenge nini akoki kosepelisa mobali na ye Soko moto akanisi ete azali komitambwisa malamumu te epai ya fianse na ye, soki bamposa na ye ezali makasi, mpe esengeli kozala bongo, asala ndenge alingi: tika ete bábala —ezali lisumu te, kasi azali na nse ya ntina te kasi azali na mposa na ye na nse ya bokonzi, mpe azwi ekateli ya likambo oyo na motema na ye, akosala malamumu. Bongo oyo akobala fiancée na ye asalaka malamumu, mpe oyo aboyi kobala akosala malamumu koleka” (1 Bakolinti 7:32-38).
- Likambo ezali ete na nse ya makambo mosusu bolingo mpe komibanzabanza mpo na libota ebakisaka komekama ya komitika na masenginya ya minyoko na esika ya kotikala sembo na boyokani na bango na Nzambe. Kasi bamposa ya kosangisa nzoto ekoki kozala monene soki ezali bongo, ezali lisumu te kobala.

## Na mokuse

### Matai

Yesu azongelaki ete kobuka kondimana ya libala na kokokisaka te mikumba na bango ya kondimana mpe na kopesaka mokanda ya koboma libala ezali lisumu longola se soki molongani abuki kondimana ya libala na bango na kozangaka bosembo na kosangisa nzoto. Kobwaka molongani ya sembo kozanga mokanda ya koboma libala ezali lisumu lokola kondimana ya libala ebukani kasi ebalani kaka na mibeko.

Bafalisai na Matai 19 bazalaki komeka kokanga Yesu na motambo to komeka Yesu mpo apona kati na mateya mibale, (kolongola to koboma libala na mwasi mpo na ntina nyonso to kopekisa koboma libala, kotika, mpo na ntina nyonso). Yesu alobaki ete na ebandeli, mpe ezali kosalelama tii lelo oyo, mobali

<sup>24</sup>Na nse ya boyokani ya boyokani -balani

<sup>25</sup>Kofungola, kobimisa, kozongisa nsima, kopanzana - Thayer (divorce - rd) .

<sup>26</sup>Bonsomi to kokangama, lúsin – koboma libala ya Thayer [ [kangisami lisusu na kondimana ya libala te].

<sup>27</sup>Kozanga mwasi – mwasi akufelá mobali to abomi libala [moto oyo abalá ata mokolo moko te azali na mwasi te].

mpe mwasi basangisamaki mpe basangisami na nzela ya kondimana mpo na kozala nzoto moko mpe boyokani yango ezalaki mpe ezali na mokano ya kouvemela tii na liwa. Kasi moto azali na makoki ya kosala masumu mpe asalaka yango na kobukaka kondimana ya libala na ye na kosundolaka to kotindika ye mosika. Na ntina na boyokani ya bokosi ya moto na kopesaka te mokanda ya koboma libala na mwasi na ye oyo azalaki na libateli te, Nzambe andimaki mokanda ya koboma libala oyo ekomami lokola kondima libala oyo epanzani. Na nsima, mwasi yango akokaki kobala na ndenge ya mibeko kozanga ete bátalesa ye lokola ekobo mpamba te kondimana ya libala elongolamaki na nzela ya koboma libala.

Yango wana, azalaki kofanda esika moko te, azalaki kofanda na ekobo te, kasi azalaki na libala. Soki mokanda ya koboma libala ezalaki te, akokaki kaka kofanda esika moko, kasi te kobala na ndenge ya mibeko. Lokola mokanda ya koboma libala endimi na mibeko ete libala epanzani. Bazali lisusu na boyokani ya libala te, na bongo bazali na bonsomi to balongolami na molongani. Mokanda ya koboma libala elongoli te lisumu ya koboma libala na molongani ya sembo (ekomami mpe na Malako 10 mpe Luka 16). Lisumu ya koboma libala ekoki kolimbisama kaka lokola lisumu ya pite to lisumu mosusu nyonso. Na Mokapo 5 Yesu alimboli ete ezali moto ya kati nde akoki kozala na mposa ya nzoto mpe na yango kosala ekobo.

### 1 Bakolinti

Na baye babalani te (babalani ata mokolo moko te, bakufeli mibali mpe babomi libala):

- a. Mobali moko na moko asengeli kozala na mwasi na ye mpe mwasi moko na moko mobali na ye (ndenge elobamaki na ebandeli ezali malamumu te mpo mobali azala ye moko).
- b. Mibali mpe basi basengeli kobala mpo na kokima pite.
- c. Ezali malamumu kobala na esika ya kozika na mposa makasi. Baoyo babomi libala bazalaka na mposa ya kosangisa nzoto ndenge moko to mbala mosusu koleka baoyo babalanaki ata mokolo moko te. Yango wana, ekoki kozala mpasi mpo na kopekisa mposa na bango ya kosangisa nzoto koleka baoyo babalani naino te.

Na bato oyo babalá:

- a. Kotinda te kozanga mokanda ya koboma libala to koboma libala na mokanda ya libala mwasi ya sembo lokola bango mibale babukaka kondimana ya libala.
- b. Koboya te kokokisa bamposa ya kosangisa nzoto ya molongani
- c. Mobali na mwasi bakoki kokabwana na boyokani na bango na bango mpo na ntina ya losambo mpe kokila bilei. Eleko ya kokabwana esengeli kozala mokuse mpo na kokima komekama ya kosangisa nzoto na pite.
- d. Koboya boyokani nsima ya kokabwana na molongani ya sembo ebukaka kondimana ya libala.
- e. Baklisto basengeli kotikala na boyokani na bango ya libala na molongani oyo azali mondimi te oyo andimi kosala yango.
- f. Moklisto akangami te na kondimana ya libala na bango soki molongani oyo azali mondimi te atiki to asundoli mwasi to mobali na ye. Boyokani ya libala ebukani mpe na boponi, mikumba ya kondimana ezali kokokisama te.

Ntango moto akoti na boyokani ya kondimana ya bobele moko esengeli kolongolama boyokani mosusu nyonso ya ndenge wana, lokola:

- a. libala na molongani na nzoto
- b. kozala mwasi ya libala ya Klisto na makambo ya molimo

Kokokisa te masengami ya kondimana to kozanga bosembo na kondimana ezali ekobo, lokola:

1. Na boyokani ya libala
  - a. kosangisa nzoto na moto mosusu oyo azali molongani na ye te
  - b. koboya koyokana sima ya bokabwani
  - c. kokokisa te mikumba ya libala ya moto mpe /to koboya kosangana na boyokani ya kosangisa nzoto mpe ya moninga

d. kosundolama

2. Na boyokani ya molimo

- a. koboya Nzambe na kosambela, kozala na boyokani ya molimo na, banzambe ya lokuta (ndakisa, bikeko, bililingi, mbongo, bisengo)
- b. koboya kosangana na boyokani ya boyokani na Nzambe kokokisaka bamposa ya molimo ya Nzambe ya kosakola nsango malamumu, kotonga, mpe kosala misala malamumu wana ezali sembo mpe kokola na bomoto ya Nzambe.
- c. koboya kobongola motema mpe koyokana nsima ya kokabwana

Bolimbisi ya lisumu ya kobuka boyokani, ekobo, .esengaka:

- a. koyeba lisumu
- b. kotika momeseno ya mosala nyonso ya masumu
- c. koyambola motema<sup>28</sup>na kobongwana uta na bomoi ya masumu
- d. mposa ya kolimbisama
- e. koluka bolimbisi

Ntembe ezali te ete Nzambe ayinaka kobuka mayokani bakisa mpe kondimana ya libala – kozanga bosembo. Bosembo ezali eteni ya bomoto mpenza ya Nzambe. Na Mibeko ya Moize, libala endimaki nsima ya koboma libala. Lisusu, Klisto ayebaki ete libala epanzani na koboma libala mpe ezalaki lisusu na boyokani ya libala te mpe ete moto oyo abalaki lisusu nsima ya koboma libala azalaki na ezalela ya libala.

### Maloba ya nsuka

Baklisto bakoki kosala masumu ndenge emonisami na

- a) Simona (Misala 2), .
- b) Ndeko ya Korinti (1 Bakolinti 2);
- c) Baefese oyo bayebisaki bango batika lokuta (Baefese 4:20) .
- d) Kobuka mayokani na koboma libala.

Ekobo, kobuka kondimana ya libala ya moto esangisi:

- a) Bosangisi nzoto na moto mosusu oyo azali molongani na bango te ;
- b) Kolula to kolinga moto;
- c) Koboya kokokisa boyokani ya nzoto to ya kosangisa nzoto na kati ya libala ;
- d) Kosundola, kotinda to koboma libala na molongani ya sembo

Ntango nyonso oyo koboma libala esalemi lisumu ezali - kondimana ya libala ebukani (1 Bakolinti 7:10-14; Matai 5:31; Matai 19:8, 9). Bandedo bakristu, kaka bakambi te, basengeli kopesa toli na baye bazali na mosala ya koboma libala to basila koboma libala "na motema molai, na kondima mpe na boboto" (Baloma 2:4) mpe kolendisanga bango mpo na koyeba lolenge ya misala na bango ya masumu.

Emonani ete ezali na moboko moko te na makomi mpo na likanisi ya "kofanda na masumu" lokola mbano ya kobala lisusu nsima ya kobimisa mokanda ya koboma libala. Biblia emonani te ete kobuka boyokani ya libala ezali ezalela ya lisumu oyo ezali kokoba oyo ekoki kobongisama kaka na kosala lisumu ya koboma libala (kobuka boyokani ezali likambo oyo Nzambe ayinaka – Malaki 2:14) mpe kobala lisusu molongani ya ebandeli (epekisami mpenza na Kondimana ya Kala soki molongani ya

---

<sup>28</sup> Not liyoki moko mpamba; ezali na te bozangi bondimi ya makanisi mpe mayoki. Ezali te mbongwana ya petee na ntango ya molimo. Ezali mbongwana ekeseni ya esika oyo mayele ezali kotalela; ememaka elongo na yango mouvement ya volonte; na mukose, ezali revolution na mabele mpenza ya bozali ya moto".(The Pulpit Commentary, vol. 18, lok. 66 oyo ezwami na REFLECTIONS #515 Al Maxey, 3 Yanuali 2012)

ebandeli abalaki lisusu - Mib. 24:1-4). Emonani ete Biblia ekeseni te kati na ezalela ya koboma libala oyo eyokani te na Makomami to ezalela ya kobala lisusu. Na yango, likambo ya koboma libala to kobala lisusu na nsima ezali ekobo, kasi ezalela ya koboma libala to kobala lisusu te. Mpo na ntina ya bopeto ya makomi ya Nzoto ya Klisto, bana ya Nzambe bakoki te kosalela masumu ya kosangisa nzoto na ndenge ekeseni na basusu.<sup>29</sup>

Soki moto oyo abuki boyokani ya boyokani ya libala alongi te kondima lisumu na bango mpe bososoli na bango ya molimo ekoki kotombolama te kino na esika ya boyamboli, nzela se moko oyo etikali ezali ya “kopesa moto ya ndenge wana epai ya Satana mpo na kobebisama ya mosuni na ye, mpo ete molimo na ye ebika na mokolo ya Nkolo Yesu” (1 Bakolinti 5:5 NASU). Soki likambo yango ekómi na ntina, baklisto basengeli te kosangana<sup>30</sup>elongo na bango lokola nde bandimi misala na bango ya masumu. Ezali mpe bongo mpo na masumu ya lokoso, losambo ya bikeko (eloko nyonso oyo eleki Nzambe), kofinga, kolangwa masanga to kokosa, lokola ezali na masumu ya kosangisa nzoto (1 Bakolinti 5:11). Kosala masumu na mokano ya koluka bolimbisi nsima ya kosala masumu ezali ezaleli oyo ezali pene na, soki te, lisumu oyo ekoki kolimbisama te

Epai mosusu, soki bayamboli lisumu ya koboma libala, bazongi epai ya Nzambe mpe basilisaki likambo elongo na Ye, basengeli koyambama na boyokani mobimba kaka lokola moklisto mosusu nyonso ya mobulu oyo asalaki lisumu mosusu nyonso mpe oyo azongaki epai ya Nzambe. Bazongi lokola mosaleli oyo alimbisami na boyokani ya malamumu na Nzambe. Lokola bayokanisaki boyokani na bango na Nzambe, boye biso lokola Nzoto ya Klisto tosengeli kolimbisa mpe kokoba te kokweisa bango na misala na biso. Baklisto banso basengeli kosepela mpo ete oyo abungisaki azongi mpe azali lisusu na boyokani na Nzambe mpe na baye banso bazali na kati ya Klisto.

Emonani ete ezali na ba gradations bibliques ya fellowship to participation te, ezali na groupe moko te oyo ekoki kosalela Nzambe mpe groupe mosusu oyo epesami nzela te ya kosalela. Mpo na lisanga ya bakristu to bakambi na bango kopekisa moto kosalela Nzambe ezali kotelemela mateya ya Klisto oyo elobi ete bana na Ye banso bazali basali mpe banganga mpo na kosalela Ye. Baklisto mpe/to bakambi na bango masumu ntango bazali kosenga moto abuka mobeko ya Nzambe mpo na kozala mosaleli. Baklisto nyonso bazali basaleli oyo bazali na misala ndenge na ndenge oyo basengeli kosala. Bazali na kati ya Klisto to libanda ya Klisto, soki balimbisami to balimbisami te to soki na pole to na molili. Bisu banso tozali basumuki oyo balimbisami. Baoyo nyonso bazali kati na Klisto bazali na boyokani elongo na Nzambe mpe bana na Ye oyo moto akoki kopekisa te. Bazali na boyokani wana na ngolu ya Nzambe mpo ete bayei elongi mobimba na lisumu na bango moko mpe bapetolami na makila ya Klisto. Tosengeli mpe kolimbisa. Nzambe alimbisaka pe soki tolimbisi te, tosalaka masumu (1 Yoane 3:21-24). 32. Ezali na ntina mingi

## **Bolimbisi**

Nyonsomibali mpe basi balendisami ete bábalana mpo na kokima pite. Yango wana, libala ezali lisumu te. Nzambe ayinaka koboma libala lokola kondimana ebukani. Ezali lisumu. Na yango, likambo nini moklisto oyo azali na ngambo ya lisumu ya koboma libala asengeli kosala?

Ya liboso, masumu nyonso ekoki kolimbisama longola se baoyo baboyi koluka bolimbisi to mpo na lisumu ya kofinga Molimo Mosantu. “Yango wana nazali koloba na bino ete, lisumu nyonso mpe kofinga Nzambe akolimbisama bato, kasi kofinga Molimo, bato bakolimbisama te NKJV) na likambo yango. Ntango nyonso oyo baklisto bakomi koyeba, basali masumu basengeli kobongisa ezalela na bango, mpe koyambola, mpo na kozonga na boyokani ya malamumu na Nzambe. Yango wana, esengeli kozala na mwa malako na Kondimana ya Sika na oyo etali oyo moklisto asengeli kosala mpo na kolimbisama na masumu oyo azali kosala.

---

<sup>29</sup>Ezwami uta na Position on Remarriage ya Larry W. Bridgesmith 1/2/1990

<sup>30</sup>Tala mokano ya Nzambe mokapo 14 Kopesa disipilini, R. Dunn, Nov. 2014, The BibleWay Online

Na boyokani ya libala ya molimo, Nzambe azali ntango nyonso na bolingi ya kolimbisa mpe kozongisa kasi na ntina moko te. Basumuki basengeli kozonga kozanga kondima na kobongola bomoi na bango mpe kolukaka boyokani oyo ezongisami. Ndenge moko mpe na boyokani ya libala ya nzoto ya moto esengeli kosala milende nyonso mpo na kozongisa boyokani ya libala kasi na ntina moko boye te.

Luka, kokomaka mokakatano moko ya ezaleli mpe mbala mosusu lokoso ya Simona, alobi na Misala 8:20-23 “Kasi Petelo alobaki na ye ete: ‘Mbongo na yo ekufi elongo na yo, mpo okanisaki ete likabo ya Nzambe ekoki kosombama na mbongo! motema na yo ekoki kolimbisama.

Paulo, kozanga koyebisa makambo mingi, akomaki na 1 Bakolinti na ntina na moklisto moko oyo amikotisaki na pite. Apamelaki makasi ezala pite mpe baklisto kondima pite na ye lokola basalaki ata likambo moko te mpo na kozongisa ndeko mobali oyo asalaki masumu na boyokani malamau na Nzambe. Emonani ete, batalelaki te kosala pite lokola lisumu mpe kolongola bango na Nzambe. Basengelaki kobongola motema mpo na kozanga bolingo na bango mpo na ndeko oyo na ezalela na ye ya masumu.

Na 2 Bakolinti 2:10 Paulo alobi ete alimbisaki ndeko oyo azalaki pite. Ndeko mobali ya Korinti atikaki pite na ye mpe abongolaki ezaleli na ye, mpamba te bayebisaki baklisto kati na lingomba ya Korinti na verse 7 ete “babondisa ye, noki te moto ya ndenge wana amela na mawa mingi.” Emonani ete ndeko moko moklisto asalaki lisumu, na nsima abongoli motema mpe alimbisamaki lokola Paulo ayebisaki baklisto mosusu babondisa ye.

Ezali mokumba ya bandeko mibali mpe basi baklisto kopesa eyano ya Biblia na motuna oyo, nasengeli kosala nini mpo nabika to mpo na kolimbisama. Ezali polele ete basengeli kotika kosala masumu, koyambola’ elingi koloba, kosala mbongwana mobimba na lolenge ya bomoi. Bayebisaki bakristu ya Efese “Yango wana, kotika lokuta, ‘Tiká moko na moko kati na bino aloba solo na mozalani na ye,’ mpo biso tozali biteni ya moko na mosusu. ‘Bósilika, mpe bósala masumu te’: kotika moi elala te na nkanda na bino, to kopesa esika na zabolo te. Tika ye oyo ayibi ayiba lisusu te, kasi tika nde asala mosala makasi, kosala na maboko na ye oyo ezali malamau, mpo azala na eloko ya kopesa oyo azali na bosenga” (Baefese 4:25-28 NKJV). Emonani ete bazalaki na momeseno ya kokosa, koyiba mpe kokanga nkanda. Yango wana, mpo na kolimbisama momeseno ya kosala masumu esengeli kotika.

Kotika momeseno ya masumu ememaka bolimbisi? Te, mpo na 1 Yoane 1:8-9 Yoane akomeli bakristu alobi “Soki tolubi ete tozali na lisumu te, tozali komikosa, mpe bosolo ezali kati na biso te. Soki toyamboli masumu na biso, azali sembo mpe sembo mpo na kolimbisa biso masumu na biso mpe kopetola biso na mabe nyonso.”

Esengeli kozala polele ete moklisto asengeli koyeba lisumu (masumu) na ye mpo soki moto ayebi te, ndenge nini bakoki kotika, koyambola, <sup>31</sup>boyamboli mpe bobongwana.

Mpo na kozala na bonsomi na bokangami ya mabe, ezaleli ya moto (moto ya kati, motema, makanisi, katikati ya mayoki to mayele) esengeli kozala na mposa ya kosepelisa Nzambe na kotikaka masumu na bango mpe kobongola lolenge na bango ya bomoi mpo na kozala na bomoi ya bosembo. Moto asengeli mpe koyambola, to kondima lisumu na bango epai ya Nzambe mpe epai ya moto oyo basalaki lisumu. Losambo ezali nzela mpo na bakristu koyambola epai ya Nzambe kozanga bosembo na bango mpe mposa na bango ya kozonga na boyokani na Ye.

Yango etali baye banso kati na Klisto oyo bazali komipesa na momesano ya masumu bakisa — pite, koyiba, lokuta, nkanda, koboma, kosangisa nzoto na makasi, kofinga, kofinga, zuwa, mposa ya nzoto, kobebisa bana, koboma libala, kolangwa masanga to lisumu mosusu nyonso. Mpo “yango wana nazali

---

<sup>31</sup>Koyambola masumu ezali mingi koleka koloba “Nazali na mawa.” Liloba ezala ya maloba to uta na bomoto na ye ya kati esengeli kouta na motema ya mawa oyo eyebi ezalela ya masumu na ye. Esengeli kobimisa mbongwana na bomoi, boyamboli, 27 mpe mposa ya kozongisa boyokani oyo ebebisamaki na lisumu. (Ezwami na International Standard Bible Encyclopaedia) Lisese ya mwana ya kilikili oyo ezali na Luka 15:7-32 ezali ndakisa malamau ya likambo yango.

koloba na bino ete, lisumu nyonso mpe kofinga Nzambe akolimbisama bato, kasi kofinga Molimo bakolimbisama bato te.”